

“TÜRKİYE BİTKİLERİ LİSTESİ (DAMARLI BİTKİLER)” ADLI ESERİN BİLGİ KAYNAĞI VE TERİM YAKLAŞIMI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Orhan SEVGİ¹, Ünal AKKEMİK²

¹ İ. Ü. Orman Fakültesi Toprak İlimi ve Ekoloji Anabilim Dalı, Bahçeköy-İstanbul;
ileti: osevgi@istanbul.edu.tr

² İ. Ü. Orman Fakültesi Orman Botanığı Anabilim Dalı, Bahçeköy-İstanbul;
ileti: uakkemik@istanbul.edu.tr

Özet

Bu çalışmada; Türkiye bitkilerini topluca detaylı bir şekilde listeleyen ve önemli bir boşluğu dolduran "Türkiye Bitkileri Listesi (Damarlı Bitkiler)" isimli eserde bilgi kaynağı ve terim açısından görülen bazı noktaların değerlendirilmesi ve bundan sonra yazılacak olan benzer eserlere yarar sağlayacak bir tartışma ortamı yaratılması amaçlanmıştır. Eser iki farklı açıdan değerlendirilmiştir. Birincisi, bazı odunsu bitkilere ilişkin örnekler verilerek *Picea*, *Abies*, *Pinus*, *Philadelphus*, *Ulmus* ve *Tilia* gibi bazı odunsu bitkilere ilişkin, düzeltilmesi gereken kısımlar belirtilmiş, bu hatalara yol açan nedenler irdelenmiştir. İkincisi ise Türkçe bitki adları üzerinde durulmuştur. Konu, kaynak kullanımı, düzensiz adlandırma, yanlış adlandırma ve belirsiz adlandırma başlıkları altında incelenmiştir. Örnekler büyük oranda Orchidaceae familyasından verilmiştir. Türkiye'nin odunsu türleriyle ilgili bilgi birikiminin kitaptaki ilgili metinlerde yeterince yansıtılmadığı ve ilgili uzmanlardan yeterince yararlanılmadığı görülmüştür. Türkçe bitki adları konusunda ise gösterilen hassasiyetin eserdeki yansımaları beklenenin altındadır. Örneğin Orchidaceae familyasının bazı cinslerine salep ismi eklenmiş, bazılarında ise eklenmemiştir. Bazı bitkilere, Türkçe bitki adlandırılmasında görülmeyen etnisiteye dayalı isimler verilmiştir. İnsan veya hayvanlara ait sıfatlar bitkilere uyarlanmıştır. Örneğin "nazlı salep", "nur salebi", "yetim salebi", "hırçın salep" vb. Bitkilerin Türkçe isim olarak verilen yetişme ortamı, şekil, büyüklük, görünüş vb. özelliklere dayalı adlandırmaların bitkiyle olan ilişkileri belirsiz olduğu saptanmıştır. Ayrıca birbirine çok yakın olan bodur, güdük, kısa, köse, küçük, minik gibi kelimelerle isimlendirmeler yapılmış fakat farkları anlaşılmemektedir. Bu değerlendirmelerin ışığı altında, bu önemli eserin hedeflediği Türkçe adlandırmalarda (1) bir yöntem sorunu olduğu ve (2) nasıl bir yöntem izlendiği ve bu yöntemin tartışılıp tartışılmadığının açık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda önerimiz, tüm bilim dünyası ve toplumu ilgilendiren bu isimlendirme çalışmasının geniş bir şekilde tartışılması ve bir yöntem belirlendikten sonra tekrar yapılması gerektiğidir.

Anahtar Kelimeler: Terim, Türkçe Bitki Adları, Kaynak Kullanımı

Abstract

In this study, the treatise named "List of Turkish Flora" has been investigated with regards to the source of information and terminology. Review has been from two directions. Firstly, by giving examples of some woody plants, some parts that need to be corrected concerning some woody plants such as *Picea*, *Abies*, *Pinus*, *Philedelphus*, *Ulmus* and *Tilia*, have been pointed out and the reasons that led to these mistakes have been scrutinized. Secondly, Turkish plant names were dwelt on in detail. The subject matter has been reviewed under the titles of Resource Utilization, Irregular Naming, Misnomer and Ambiguous Naming. Examples were mostly given from Orchidaceae

family and throughout the study. Accumulation of woody species in Turkey was not reflected in the text. The most important reason for this is that the contribution to be made by experts on the subject could not be provided. In the treatise, the reflections of the sensitivity for the plant names in Turkish are lower than expected. For example, the name salep (orchid) was added to certain species of Orchidaceae family but this was not the case for some of them. The names based on ethnicity, which is not seen in the naming of plants in Turkish, were given. Adjectives either used for human beings or animals were also used for the plants. For example "nazlı, *coy* salep (orchid)", "nur, *radiant* orchid", "yetim, *orphan*, orchid", "hırçın, *fiere* salep", etc. The relationship of nomenclatures (based on features such as habitat, shape, size, appearance, etc. which are given as names to the plant) to the plant is unclear. Also, designations are made using the words that are very close to each other in meaning and their differences cannot be understood. In the light of this evaluation, we concluded that (1) there was a problem in the methods of the naming, and (2) the method used was unclear and not discussed clearly. In this context our suggestions are which the Turkish naming methods of the plants should be discussed widely and this naming should be made again after accepting a clear method.

Keywords: Term, Turkish plant names, Source of Information

1. Giriş

Tarih boyunca insanoglu bilgi temininde çeşitli kaynakları kullanmıştır. Günümüzde felsefe, din ve bilimsel çalışmalarının tarihinde bunların örnekleri bulunmaktadır. Bilgi üretim şekilleri ne olursa olsun, bilgi ile kavram veya terim birlikte anılır. Bilgi kavram veya terimlerle oluşturulur ve insandan insana, kuşaktan kuşağa aktarılır.

Bitkilerle çalışan bilim dallarında da terimler bilginin temel taşlarından biridir. Bundan dolayı da bitki taksonomistleri diğer bilim dallarında olduğu gibi birçok terimi öğrenmek zorunda kalırlar. Yeni bilgilerde yeni terimlerle birlikte bilgi birikimine katılırlar. Bu durum ülkemizde yapılan bilim faaliyetleri için de geçerlidir. Bu konuda ülkemizde rastlanacak sorunların aşılması için başta Prof. Dr. Turhan BAYTOP hoca olmak üzere terim sözlükleri yazılarak bilgi aktarımının kolaylaşmasına katkı sağlanmıştır. Ülkemizde flora vb çalışmaları 1994 yılına kadar 5000'e yaklaşmıştır (Demiriz, 1993). Günümüzde bu sayının daha da arttığı bir gerçektir. Ayrıca etnobotanik çalışmaları da son yıllarda artmaktadır (Yıldırım, 2004). Buna koşut olarak yerel bitki isimlerinin toplanması da son yıllarda hızla artmıştır (Baytop, 1997; Tuzlacı 2006; 2011).

Diğer yandan ülkemizde çoğu otsu bitkinin de yerel bir adı bulunmamaktadır. Bitkilerin adlandırılmasında insan-bitki ilişkileri önemli bir etmen olmuş, insanlar tarafından özellikle günlük yaşamda kullanılan bitkilere adlar verilmiştir. Bu bağlamda, farklı yörelerde ya da bölgelerde kullanılan yerel adlar büyük önem taşımaktadır.

Bitki örtüsünde görülen çeşitlilik açısından dünyanın en zengin ülkelerinden biri olan ülkemizde, flora ile ilgili eserler ortaya koymak her zaman zor ve uzun yıllar alan bir emek gerektirmiştir. Ülkemizin sahip olduğu florası hakkında bilgi veren ilk temel eser kabul edilen ve E. Boissier tarafından 1867-1884 yılları arasında yazılan "Flora Orientalis" ile başlayan süreç, P. H. Davis tarafından 1965-1988 yıllarında yazılan 10 ciltlik Flora of Turkey ile devam ettirilmiş ve sonrasında Türk Botanik camiasının güçlenmesi ve önemli bir birikime ulaşmasıyla birlikte eksikler büyük oranda tamamlanmaya başlamış ve 2000 yılında 11.cildi yayımlanmıştır. Son yıllarda da, Floranın Türkçe yazılması konusunda yoğun çabalar harcanmaya başlanmış ve önemli adımlar atılmıştır. Bu bağlamda ortaya konan her eser bir basamak oluşturmaktadır. Prof. Dr. Adil GÜNER'in baş editörlüğünde 2012 yılında yayımlanan "Türkiye Bitkileri Listesi" adlı eser de bu anlamda çok önemli bir adımdır.

Bilindiği gibi bitkiler üzerinde yapılan bilimsel çalışmalar bitkilerin taksonomik durumlarının ve adlarının zaman zaman değişmesine neden olmaktadır. Bu değişimler ise ya zaman içerisinde kabul edilmekte ya da reddedilmektedir.

Türkçe bitki adlarının derlenmesi çeşitli bilim dallarında yürütülen çalışmalarla devam edilmiştir. Etnobotanik çalışmalarda mahalli isimler derlenmektedir (Baytop, 1989; Baytop, 1991; Akçiçek, ve Vural, 2003; Akgül, 2009; Altundağ, ve Özhatay, 2009). Ağaç türleri üzerinde ormancılık bilimleri mensuplarınınca ülke çapında isim derlemesi yapılmıştır (Sevgi, 2012). Kayacık (1980; 1981 ve 1982), Yaltrık (1988a; b) ve Yaltrık ve Akkemik (2011) ağaç ve çalılar üzerine yazılan kaynaklarda Türkçe adları yoğun olarak kullanmışlardır. Eski metinlerde bulunan Türkçe bitki adları derlenmiştir (Önler, 2004). Bu bağlamda Türkçe

bitki adları üzerine çeşitli sözlükler yazılmıştır (Baytop, 1997; Eliçin, 1971; 1980 ve Sarıbaş, 2006, Tuzlacı, 2011).

En son yazılan Türkiye Bitki Adları (Güner, 2013) kitabında ise Türkçe bitki adlarına büyük önem verilmiş ve her bitki için birer ad yazılmıştır. Bu çabanın çok önemli bir katkı olmasına karşın tartışılması gereken yönleri bulunmaktadır.

Bu eser bununla beraber, Türkiye bitkilerinin uzman kişiler tarafından yazılması gerektiğinin ve bilgiye ulaşmada kaynak kullanımının ne denli önemli olduğunu göstermiş ve buna ilişkin de bazı değerlendirmelere ihtiyaç bulunmaktadır.

Bu nedenlerden dolayı makalenin amacı, Türkçe bitki adlarının kullanılmasına ve Türkiye bitkilerinin listesine katkı sağlamak üzere bir basamak oluşturmaktır. Çalışmamıza konu olan “Türkiye Bitkileri Listesi” isimli eser öncelikle kendi hedefleri açısından değerlendirmeye alınmıştır. Yapılan değerlendirmelerle söz konusu çalışma alanında çok daha nitelikli eserlere vesile olması arzu edilmektedir.

2. İnceleme yöntemi

Makale kapsamında iki ana konu ele alınmıştır. Birincisi bilgi kaynağı kullanımı, ikincisi de Türkçe bitki adlarıdır:

1. Bilimsel çalışmalarda en önemli husus doğru bilgidir. Dolayısıyla bilginin kaynağı bu açıdan son derece önemlidir. Bu bağlamda bazı odunsu bitkilere ilişkin örnekler verilerek bir değerlendirme yapılmıştır. *Picea*, *Abies*, *Pinus*, *Philadelphus*, *Ulmus*, *Tilia* gibi bazı odunsu bitkilere ilişkin, düzeltilmesi gereken kısımlar belirtilmiş, bu hatalara yol açan nedenler irdelenmiştir. Bu cinsler sadece örnek olup kitap içerisinde bunlardan başka değerlendirilmesi gereken çok sayıda cins vardır.

2. Çalışmada geçen bitki adları terim kapsamında değerlendirilmiştir. Ayrıca çalışmanın genelinde terimle ilgili diğer konularda incelenmiştir. Terimlerle ilgili değerlendirmelerde örnekler iki düzeyde verilmiştir. Bunlardan biri Orchidaceae familyası özelinde, diğeri de metnin genelinden örnekler şeklinde verilmiştir.

3. Değerlendirme

Değerlendirmelerimiz inceleme yönteminde belirtilen şekilde aşağıda iki ana başlık altında verilmiştir.

3.1. Bilgi Kaynağı Kullanımı Açısından Değerlendirme

Türkiye’de doğal yetişen, Türkiye’de doğal olarak bulunmayan ve sonradan park ve bahçelere getirilen (egzotik) bitkilerle ya da ormancılık faaliyetleri kapsamında büyük alan ağaçlandırmaları sonucunda bitki türlerinin sayısı artmış, bu durum bazı bitkilerin doğallığı konusunda şüpheli yaklaşımlara neden olmuştur. Bununla beraber, komşu ülkelerin doğasında bulunup doğal yolla yayılan, egzotik olarak getirilmiş olup tohumla çoğalarak doğal alanlarda yayılmaya başlayan bitkiler genellikle doğallaşmış olarak kabul edilmektedir. Bu ve bunlara benzer durumlardan dolayı, Türkiye’de bulunan ve aşağıda verilen bazı odunsu bitkilere ilişkin değerlendirmelerin yapılması zorunluluğu ortaya çıkmıştır:

- ***Abies alba* Mill.:** Türkiye Bitkileri Listesi adlı eserde bu tür ülkemiz florası için şüpheli kayıt olarak belirtilmiştir. Bu tür ile ilgili herhangi bir şüpheli durum olmayıp ülkemiz florasında yer almamaktadır. Hangi kaynağa dayandırıldığı belirtilmiş olmalydı.

- ***Picea abies* (L.) H.Karst.** Bu tür ülkemiz florası için şüpheli kayıt olarak verilmiştir. Bu tür ile ilgili olarak da herhangi bir şüpheli durum olmayıp ülkemiz florasında yer almamaktadır; park ve bahçelerde yetiştirilen egzotik bir türdür; egzotik tür olarak düzeltilmesi gereklidir.

- ***Philadelphus coronarius* L.** Doğal yazılmış; doğal bir tür değildir.

- ***Osmanthus heterophyllus* (G.Don) P.S.Green** Ülkemiz park ve bahçelerinde kullanılan egzotik bir türdür. Egzotik bir tür olarak dahil edilmesi gereklidir.

- ***Ulmus elliptica* K.Koch.** Söz konusu eserde şüpheli kayıt olarak belirtilmiştir. Yapılan herbaryum çalışmalarında bu türe rastlanmamıştır. Arazi çalışmalarıyla teyit edilmesi gereklidir.

- ***Ulmus pumila* L.** Doğal türümüz değildir. Fakat kitapta doğal bir tür olarak verilmiştir.

- ***Ulmus umbraculifera* (Trautv.) Green.** Bu takson bir tür değil, doğal olmayan ve yuvarlak tepe formuna göre adlandırılmış bir varyetedir. Doğal ormanlarımızda olmayıp park ve bahçelerde görülen bir ağaçtır. O nedenle doğal bir tür olarak verilmemelidir.

Browicz ve Zielinski (1982) bu türün doğal olmadığını fakat bazı yerlerde doğallaşma eğiliminde olduğunu belirtmiştir. Ayrıca www.theplantlist.org adresinde de bu bitki *Ulmus carpinifolia* Scop. var. *umbraculifera* (Trautv.) Rehder olarak verilmiş ve çözülmemiş bir takson olduğu belirtilmiştir.

• ***Ulmus x hollandica* Miller.** Bu melez tür ülkemiz için oldukça karmaşıktır. Yetiştirme ortamı koşullarının iyi olduğu alanlarda *Ulmus glabra* yapraklarında görülen skabroz özelliği, *Ulmus minor* yapraklarında da benzer şekilde görülmektedir. Bu yapraklar aynı zamanda boyut bakımından her iki türün arasındadır. Fakat gözlemlerimize göre aynı ağaçtaki alt ve zayıf sürgünlerdeki yapraklar normal *Ulmus minor* yaprağı boyutlarındadır. Buna karşın skabroz özelliği yaygındır. Daha çok Karadeniz ardı bölgede bulunan ve hibrit tür olarak belirtilen bitkilerde yaprak özellikleri aynı zamanda *Ulmus canescens* yapraklarına benzer olup kalın ve tüylüdür. Buna karşın sürgünleri tüylü değildir. O nedenle bu tür tanımlanırken çok dikkatli olunması gereklidir. Bu durum ülkemiz için hala karmaşıktır.

• ***Tilia cordata* Mill.** Bu tür kitapta egzotik tür olarak verilmiştir. Ülkemizin Trakya kısmında doğal olup botanik özellikleri ve yayılış alanları Demir (2003) tarafından yapılan yüksek lisans tezinde açıkça belirtilmiştir.

3.3. Türkçe Adların Değerlendirilmesi

Türkiye Bitkileri Listesi isimli eserin Türkçe duyarlılığı metnin sunuş kısmından başlayarak metnin tamamında hissedilmektedir. Bununla birlikte bu duyuların metinde tam yansıtıldığı ise tartışmalıdır. Bu durum metnin Türkçe kullanım tutarlılığı, yöntem ve tercih edilen isimler üzerinde odaklanarak aşağıda sunulmuştur.

3.3.1. Türkçe kullanım tutarlılığı

Metnin içindekiler kısmında "Magnoliophyta" sözcüğü "Tohumlu Bitkiler" olarak karşılanmış, bölüm sözcüğü eklenmemiştir. Benzer şekilde "Pinophytina" ve "Magnoliophytina" sözcüklerin Türkçeleri "Açık Tohumlular" ve "Kapalı Tohumlular" olarak ifade edilmiş, fakat alt bölüm ifadesi eklenmemiştir. Oysa Latince terimlerin Türkçe karşılıklarında tam verilmesi gereklidir. Yazarlarda bunu onaylayan yaklaşımlarını Giriş kısmında 5. paragrafta belirtmişlerdir.

Eserde türlerin gösteriliş şekli aşağıdaki gibidir:

"*Anacamptis pyramidalis* (L.) Rich., De Orchid. Eur. 33 (1817). / sivrısalep

Sin: *Orchis pyramidalis* L. Sp. Pl. 940 (1753). *O. bicornis* Gilib., Exerc. Phyt. 2:473 (1792), [mend. yay. / opus utique oppr.]. *O. condensata* Desf., Fl. Atlant. 2:316 (1799). *O. appendiculata* Stokes, Bot. Mat. med. 4:291 (1812). *Anacamptis pyramidalis* var. *albiflora* Fors.-Major, Mém. Mus.Hist.Nat. 3:33 (1817). *A. durandii* Bréb., Fl. Normandie 258 (1835). *Orchis cylindrica* K.Koch, Linnæa 19:12 (1846). *Anacamptis condensata* K.Koch, Linnæa 22: 285(1849). *Aceras pyramidalis* (L.) Rich.f.Icon.Fl. Germ. Helv. 13/14:6,t,9 (1850). "Türkiye" şeklinde taksonlar yayınlanmıştır.

3.3.2. Bitkilerin Türkçe Adlarının Yazılında Kaynak Kullanımı

Eserde "Türkçe Bitki Adları Ekibi" teşekkürler kısmında yer almıştır. Eserde yazarlar kısmından sonra, "TÜRKÇE BİTKİ ADLARI EKİBİ" başlığı altında ayrıca isimleri yazılmıştır. Bununla birlikte çalışma yöntemleri, kaynakları ve yapılanmaları üzerine hiç bir bilgi verilmemiştir. Türkçe bitki isimleri konusuna hassas olduğu anlaşılan bu eserde Türkçe isimlerinin yazılmasıyla ne hedeflendiği, bu amaca ulaşmak için hangi yöntemin uygulandığı ve hangi kaynaklardan yararlanıldığı açıkça yazılması gerekmektedir.

Eserin teşekkürle ilgili kısmında; "*Adları yazarlar arasında yer alan, bitkilerin Türkçe adları çalışmasının ilk merhalesini hızla tamamlayıp bu kitaba yetişmesini sağlayan Türkçe Bitki Adları Ekibine kalbi teşekkürlerimizi sunarız. Türkçe Bitki Adları çalışması sırasında elindeki verileri bizimle paylaşan Hasan Torlak'ın adını da burada zikretmeyi bir görev biliriz.*" ifadeleri bulunmaktadır. Buradan da anlaşıldığı üzere Türkçe Bitki Adları çalışmasında kullanılan isimler farklı çalışmanın bir aşamasıdır.

Eserde Türkçe isimlere verilen önemin bir göstergesi olarak Türkçe adlara nasıl atıf yapılacağı ayrıca aşağıdaki gibi belirtilmiştir.

Türkçe Adlar için atıf örneği:

Güner, A., Akyıldırım, B., Alkayış, M. F. Çingay B., Kanoğlu, S.S., Özkan, A.M., Öztekin, M. ve Tuğ, G.N. (2012). Türkçe bitki adları. Şu eserde: Güner, A., Aslan, S. Ekim, T. Vural, M. & Babaç, M.T. (edlr.). *Türkiye Bitkileri Listesi (Damarlı Bitkiler)*. Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi ve Flora Araştırmaları Derneği Yayını. İstanbul.¹

Türkçe Adlara atfın nasıl yapılacağı konusunun öne çıkarılması Türkçe açısından önemlidir. Fakat Türkçe adları çalışmasını yapan "Türkçe Bitki Adları

¹ Bununla birlikte ISBN numarasının belirtilmemesi ve "Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi Yayınları Flora Dizisi 1" ifadesinin niçin atıflar kısmında istenmediği bu çalışmanın konusu olmadığı için irdelenmemiştir.

Ekibi"ne verilen bu önem "Yitik lale" ve ressamları kadar metnin yazarlar, sunuş, teşekkürler ve önsöz kısmında yerini bulamadığı dikkat çekmiştir.

"Türkçe Bitki Adlarının" ifadesi altında yapılan çalışmanın sonucu olan Türkçe isimler eserde yer bulmuş ve yukarıda belirtildiği gibi atıf yapılması istenmiştir. Bununla birlikte metin içinde kaynaklar kısmında yer alan Baytop'un (1994) Türkçe Bitki Adları Sözlüğü'nden hangi bitkilerin kullanıldığı belirtilmemektedir. Tuzlacı'nın (2006) Türkiye Bitkileri Sözlüğü'nden sadece *Citrus* L. kısmı kullanılmıştır. Makalede örnekleri verilen orchidaceae familyasının 170 taksonu daha önce Çolak, A.H., Kreutz, C.A.J. ve Kırca, S. tarafından Türkçe adlandırılmıştır (Kreutz, 2009). Dolayısıyla etik açıdan, kullanılan yerel isimler için kaynak belirtilmesi önemli bir husustur. Örneğin *Valerianella* Mill. cinsinin Türkçesinin "kuzugevregi" olduğunu belirten ilk kaynak olduğu düşünülen Bedevian (1936) sözlüğü kaynaklarda bulunmamakta ve bir atıfta yapılmamaktadır. Ormancılık yazılı kaynaklarında defalarca geçen ağaç ve çalı türlerinin isimlerinin ilk defa bu eserde geçiyormuş gibi eserdeki ekibe atıf yapılması beklenmektedir. Bu yaklaşım etik açıdan tekrar gözden geçirilmesi gereken bir durumdur. Oysa kaynaklara dayalı Türkçe adların belirtilmesi ekibin ilk kez kullandığı Türkçe adların anlaşılabilir olması açısından oldukça önemlidir. Bu kaynak gösteriminin yapılmaması ekibin ortaya koyduğu ilk yerel bitki adlarına verilecek değerini anlaşılmasını imkânsızlaştırmaktadır. Eserde yoğun çalışma sonucu ortaya çıkan verilerin kaynağa dayalı olarak sunulması bundan sonraki araştırmacılar için de yol ve yöntem açısından önemli bir kaynak olmasını sağlayabilirdi.

Baytop (1997)'un sözlüğünde yaklaşık 1300 kadar bitki türünün 4000 kadar Türkçe ismi bulunmaktadır. Bu rakamlar 2011 yılında Tuzlacı'nın sözlüğünde 2578 bitki türüne 6831 bitki adına ulaşmıştır. Bunların önemli kısmı sözlükte yer almaktadır. Aynı bitki için birçok isim verildiği gibi, aynı isimle birçok bitki isimlendirilmiştir. Örneğin Türkiye'de çeşitli kaynaklarda mayasıl otu adında 39 ayrı taksonun olduğu belirlenmiştir (Sevgi ve Kızıllarlan 2013). Çeşitli yörelerde yapılan çalışmalara göre *Orchis anatolica* Boiss. Türkçe adı; Sezik 1969'da Diliçikık veya Diliçikırık (Milâs Cıvırı), Gelincik (Yerkesik ve Eskihisar), Dildamak, Damartartık veya Damâtaâtık (Muğla ve Göktepe), Tuzlacı 2006'da Gelincik, Katırtırnağı (Muğla), Baytop 1997'de Anadolu salep otu, Damartartık, Dildamak, Diliçikık, Diliçikırık, Tespih salebi, Yayla salebi ismi verildiği belirtilmektedir. Fakat eserde *Orchis anatolica*'nın ismi dildamak olarak belirtilmiştir. Gelincik adı ise birçok salep türüne verilmiş olup; *Orchis anatolica* Boiss., *Orchis morio* L., *Orchis pinetorum* Boiss. et Kotschy, *Orchis provincialis* var.

pauciflora Lindl, *Orchis mascula*(L.) L. subsp. *pinetorum* (Boiss. & Kotschy) G. Camus (Sezik 1969, Baytop 1997 ve Tuzlacı 2006). Bununla birlikte eserde *Orchis morio* L. türü *O. morio* L. subsp. *morio* alt türüne verilmiştir. Eserde Orchidaceae türlerine verilen isimlerin gösterildiği ek çizelge 1 ile salep türlerinin yerel isimlerinin bir araya getirildiği ek çizelge 2 karşılaştırılarak sadece bu familya için örnekleri çoğaltmak mümkündür (Tecimen ve ark. 2010). Eserin tamamında ise bu örnekleri daha da arttırmak mümkündür. Söz konusu farklı isimlerde gerek aynı bitkiye farklı isim gerekse farklı bitkilere aynı isim verildiğinde, bitkinin Türkçe adının yazılmasında ölçütlerin ne olduğu maalesef metinde belirtilmemiştir. Türkçe Bitki Adları sözlüklerinden alınan adların dışında kalan bitkilere verilen yerel isimlerin tespit edilmesinde hangi yöntem(ler) kullanıldığı belirtilmemiştir. Oysa bir bitkinin Latince ismini verirken ne kadar titizlendiği başta editörler olmak üzere metnin tüm yazarlarınca bilinmektedir. Ekibin Türkçe hassasiyetinin buraya yansımaları beklenirdi.

3.3.3. Bitkilerin Türkçe Adları

3.3.3.1. Her Bitkiye Bir Ad Verilmesi

Türkiye'de bulunan bitkilerin hepsine bir isim verilmesi düşüncesi tartışılmaya değer bir konudur. Sonucun olumlu olması durumunda bunun nasıl yapılması gerektiği, hangi yöntemlerin uygulanmasının doğru olacağı konusunda yapılacak tartışmalar için yapılması kadar kıymetlidir. Familya ölçeğinde bu konuda çalışmalar da yapılmıştır. Örneğin Orchidaceae familyasının 170 taksonuna isim verilmiştir (Kreutz, 2009). İsim vermenin hangi sistematik seviyeden başlaması gerektiğinin dayanakları sadece bitki bilimcilerinin vereceği bir karar değildir. Eserde alttür ve üstü isimlendirmeye konu edilmiştir. Bu ölçütün neden alındığı metinde belirtilmemiştir. Dolayısıyla "varyetelerin Türkçe isimleri niçin önemsizdir?" sorusu yanıtlanmamıştır. Alttüre kadar yapılan isimlendirmelerde ise tür isminin aynısı alttüre de verilmiştir.

3.3.3.2. Düzensiz Adlandırma

Familyalarda verilen cins, tür isimlerinde rastgele kullanım görülmektedir. Örneğin Orchidaceae familyasının bazı cinslerine salep ismi eklenmiş, bazılarında eklenmemiştir. Bu durum türler için de geçerlidir (Ek Çizelge 1). Farklı kaynaklarda, bitki isimlendirmeleri çeşitli açılardan ele alındığı için bu kaynaklardaki isimlerin bir araya getirilmesi sonucunda düzenli ve tutarlı bir isim birlikteliği olmayabilir. Fakat ilk defa bu eserde yazılan adlarda düzensiz bir adlandırma görülmektedir. Ek Çizelge 1 incelendiğinde bu durum açıkça belirtilmiştir. Hatta halkın "Salep

Sümbülü" diye ifade ettiği, *Orchis laxiflora*'nın çiçek kısmıdır. Metinde ise bitkinin kendisine bu isim verilmiştir. Konuyla ilgili metin yazarları söz konusu bitkinin salebi çürüdüğünden salep yapımında kullanılmadığını yazarken şöyle bir cümle yazabileceklerdir: "Salep Sümbülü salebinin salebi çürüdüğü için..." vb tekrarı bol bir cümle yapısı olacaktır.

3.3.3.3. Yanlış Adlandırma

Familiya, cins, tür ve alttür isimleri verilirken karmaşık bir durum ortaya çıkmıştır. Örneğin Orchidaceae familyasına verilen SALEPGİLLER ismi ne kadar isabetlidir. Orchidaceae familyası üzerine çalışan ve salep türleriyle ilgilenen bütün bilim insanlarının bildiği bir husus burada karıştırılmıştır. Salep türlerinin hepsi Orchidaceae familyasının birer üyesidir. Fakat Orchidaceae familyasının her türü salep türü değildir. Salep ismi toprak altı kısmına vurgu yapar. Onun için de bazı yörelerde haklı olarak "salep bitkisi" ifadesi kullanılır. Bu aynı zamanda salep üretilen bitkileri de ifade etmek için kullanılır. Özet olarak salep denilince toprak altı kısım veya ürün, salep bitkileri denilince bitki türleri anlaşılır. Salebi (tuberi) en büyük türlere *Barlia robertiana* (Loisel.) Greuter örnek verilir. Hatta bazıları *Barlia robertiana* (Loisel.) Greuter toplayıp bahçelerine gömerek saleplerini büyütmesini belediklerini anlatırlar.

Türkiye'de salep merkezlerine atıf yapılarak kullanılan isimler; Maraş salebi, Kastamonu salebi, Muğla salebi ya da daha ayrıntı vererek Bodrum salebi, Akdağ salebi vb. Dolayısıyla saleple ilgili herhangi bir kişiye salebi ünlü yerler sorulduğunda bu yer isimleri sayılacaktır. Fakat eserde "sivas salebi"², "hatay bindallı", "hatay salebi", "içel salebi", "kıbrıs salebi", "kemer salebi", "konya salebi", "lice salebi" ve "maçka salebi" ismi verilmiştir. Sözkonusu yerlerin salebiyle anılmasına değer herhangi bir kaynak bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu isimlendirmeler kargaşaya sebep olduğundan tekrar gözden geçirilmelidir.

Eserde farklı türlere aynı isimler verilmiştir. Bu açıdan Orchidaceae familyası incelendiğinde bazı örneklere rastlamak mümkündür. Örneğin *Listera ovata* (L.) R.Br. ve *Ophrys lyciensis* Paulus, Gügel, D. Rucker & U. Rückbr türlerine "çalı salebi" adı verilmiştir. Benzer şekilde *Himantoglossum comperianum* (Steven) P. Delforge ve *Ophrys aramaeorum* P. Delforge türlerine de "meşe salebi" adı verilmiştir. Bu adlandırmalar da Türkçe dil kuralları açısından da sorunludur. "çalı" ve "meşe" kelimeleri saleplerin bulunduğu yere gönderme yaptığı için bu kelimelerde yer belirten eklerin bulunması gerekirdi. Örneğin "çalılık, meşelik" vb. Benzer durum

metnin genelinde kullanılan "çam", "çalı", "meşe", "dal" vb. kelimeler içinde geçerlidir.

Orchidaceae familyası incelendiğinde *Orchis morio* L.subsp. *syriaca* Camus et al. türüne "arap salebi", *Ophrys levantina* Gözl & H.R. Reinhard türüne "arapkazankarası", *Dactylorhiza euxina* (Nevski) H.Baumann & Künkele türüne "laz salebi" adı verilmiştir. Metnin tamamında 20 adet "laz", 48 adet "arap", 2 adet "azeri", 2 adet "bulgar" kelimesi, 5 adet "kürt" kelimesi, 16 adet "türk" kelimesi, 2 adet "türkmen", 10 adet "yörük" 1 adet "pomak" kelimesi adlara verilmiştir. Bununla birlikte söz konusu latince isimlere de her zaman aynı isimler verilmemiştir. Örneğin *Salsola turcica* Yıld. "hoşsoda", *Stachys cretica* L. subsp *bulgarica* Rech "kızıl deliçayı", *Potentilla armeniaca* Siegrfr. ex Th Wolf "amasya parmakotu", *Hieracium lazistanum* Arv. - Touv "has şahinotu", *Festuca pontica* Markgr. - Dann. "taş yumağı", *Onobrychis lazistanica* Şirj. "cimil korungası" vb isimler verilmiştir.

Boissier ve Davis'in eserlerinde³ bitki isimlerinde *kurdicum*, *kurdica*, *lazica*, *lazicum*, *ponticum*, *lazistanum*, *lazistanica*, *turcica*, *turcicus*, *turcicum*, *turkica* vb. gibi ifadeler yer almaktadır. Özellikle Davis'in 1.cildinde geçen bu isimler, çok daha sık olup 2.ciltten itibaren azalmıştır. Söz konusu ifadeler, özellikle Boissier'in yazdığı dönemde daha çok coğrafyaya atıf şeklindedir. Bu nedenle coğrafyaya yönelik latince isimlendirmelerin etnisiteye dönüştürülmesi çok anlamlı bir yaklaşım değildir. Ülkemizde, bitkilere geleneksel isim vermede etnisiteye dayalı bir isimlendirme yapılmamaktadır. En fazla yurt dışından gelen bitkilerin menşeyini göstermek adına coğrafyaya yapılan göndermeler bulunmaktadır. Örneğin Amerikan meşesi, Fransa gülü vb. Daha az sayıda ise etnisiteye yapılan gönderme de vardır. Bunlar son derece sınırlı olup, İngiliz çimi, hint keneviri olup bunlarda kullanım ve kültüre atıf yapan ifadelerdir. Yani İngilizlerin kullandığı veya yetiştirdiği çim, Hintlilerin kullandığı veya yetiştirdiği kenevir anlamında kullanılmaktadır. Dolayısıyla bunların bitki bilimi kapsamında verilen isimler değildir. Türkçe'de etnisiteye dayalı isimlendirmeler, Latince, İngilizce, vb diğer dillerden geçen isimlerde bulunmaktadır. Örneğin Türk meşesi (*Quercus cerris*- Turkey oak) İngilizce de kullanılmaktadır. Türkçedeki ismi "saçlı veya sidikli meşedir" özellikle ikinci isim olumsuzlamadır. Türkiye'nin birçok yerinde yaygın ismi sidikli meşedir.

³ Söz konusu eserlerde niye bu kelimelerin kullanıldığı bilinmemektedir. Özellikle, Boissier birçok bitki adına bu tür Latince isimler vermiştir. Söz konusu isimlerin kendileri Latince Sözlüğü'nde bulunmamaktadır (Latince - İngilizce Sözlük, Simpson M.A., 2000). Nomenklatür yani bitki adlandırma kuralları gereği pek çok isim Latince'de olmamasına rağmen eklerle latinceleştirilerek kullanılmaktadır. Örneğin *anatolicum*, *yaltinkii*, *sivastica*, *bormuelleriana* gibi. Bununla birlikte, bitkilere Latince isim verilirken, siyasal amaçlar güden veya bu çağrışımı verecek isimlendirmeler yapmaktan kaçınmak gerekir. Çünkü bu konuların bitki bilimiyle bir ilişkisi bulunmamaktadır.

² Eserdeki yazım şekli esas alınmıştır.

Saçlı ifadesi ise daha ziyade ormancılık kaynakları vasıtasıyla yayılmış bir isim olabilir. Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür.

Orchis palustris Jacq. subsp. *elegans* (Heuff) Soó alttürüne "nazlı salep", *Orchis laxiflora* ssp. *dinsmorei* (Schltr) Kteutz türüne "nur salebi", *Ophrys x carica* H. *Baumann & Künkele* ibridine "yetim salebi", *O. oestriifera* M.B. subsp. *karadenizensis* (M. Schönfelder & H. Schönfelder) Kreutz türüne "hırçın salep" benzer şekilde "garip", "güzel", "has", "hoş", "buruk", "kayıp", "narin", "nemrut", "saklı", "yırtık", "yiğit", "zarif", "benli", "kıllı", "kirlili" sözcükleri ad vermede kullanılmıştır. Oysa insan veya hayvanlara ait sıfatların bitkilere kullanılması Türkçenin yanlış kullanıldığını göstermenin ötesinde kültürel anlayışta yaşanan kopmanın da bir göstergesidir. Söz konusu isimlendirme yaklaşımı ne Baytop (1997) ne de birçok etnobotanik çalışmada tespit edilen isimlere dayandırılarak hazırlanan Tuzlacı (2011)'da sık rastlanmamaktadır.

3.3.3.4. Belirsiz Adlandırma

Bitkilerin bulunduğu ortamlara göre yapılan isimlendirmede; "bağ", "bataklık", "bayır", "boğaz", "bozkır", "çakıl", "çalı", "çam", "çayır", "çimen", "çorak", "çöl", "dağ", "dere", "göl", "ırmak", "kale", "kaya", "kıraç", "kıyı", "koru", "kum", "maki", "meşe", "orman", "ova", "sahil", "su", "taş", "tarla", "sahil", "tuz", "yayla", "yer", "yurt" sözcükleri kullanılmıştır. Belirtilen isimlerle yüzlerce isim yapılmıştır. Fakat bunların bitkilerin bulunduğu ortamı ne kadar ifade ettiği tartışmalıdır. Kaldı ki "sahil" ile "kıyı" arasında, "kaya" ile "taş" arasında, "su", "göl", "dere" ve "ırmak" arasında ne tür ayrımların yapıldığı yazarlarca belirtilmemiştir. Dolayısıyla ismi ile bitki habitatu arasında bir ilişki kurulmuş mudur? İncelenen örneklerde maalesef rastgele verildiği yönündeki kanaati desteklemektedir.

Eserde bitkilerin isimlendirilmesinde kullanılan birçok kelimenin gerçekten bitkinin bir özelliğini ifade etmesi konusunda kuşku bulunmaktadır. Kullanılan bu kelimelerle bitkiler arasındaki ilişki nasıldır? Örneğin, bodur, güdük, kısa, köse, küçük, minik kelimelerinde nasıl bir fark bulunmaktadır? Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. Sözkonusu sözcükler; "ana", "ayaklı", "başak", "bey", "bodur", "boylu", "boncuk", "boz", "büyük", "çatal", "çizgili", "dallı", "deli", "dik", "dirgen", "dişlek", "dişli", "düğmeli", "eğri", "etekli", "gevrek", "gök", "gül", "güdük", "gür", "hanım", "iğne", "ince", "kaba", "kadife", "kaf", "kalın", "kanatlı", "kayıp", "keleş", "kılçık", "kırk", "kısa", "kirpikli", "koca", "koç", "kokar", "köse", "kulaklı", "kuru", "küçük", "küme", "küt", "maden", "minik", "mis", "öbek", "özge", "öz", "parlak", "paşa", "peri", "pişik", "pullu", "puslu", "saçaklı", "sakız", "saklı", "salkım",

"saman", "saplı", "sarkık", "sert", "seyrek", "sırık", "sıska", "sidikli", "sivri", "som", "sultan", "titrek", "tokalı", "top", "tüylü", "ulu", "uzun", "yitik", "yıldız", "yumak", "yünlü"dür. Belirtilen kelimelerle yüzlerce ad üretilmiştir.

Eserde bazı bitkilere sayılar ad olarak verilmiştir. Örneğin *Acer monspessulanum* L. subsp. *ibericum* (M. Bieb) Yalt. türüne "üç akçağaç" adı verilmiştir. Bu şekilde üç sayısıyla isim verilen bitki sayısı 45 adettir. Benzer durum diğer sayılarda daha seyrek de olsa rastlanmaktadır. Örneğin *Valeriana dioica* L. türüne "iki kediotu" adı verilmiştir. Bu yaklaşım bitkilere Türkçe isim vermede kullanılmamalıdır.

Yer isimlerinden dini adlandırmalar yapılması az da olsa görülmektedir. Örneğin *O. omegajifera* *Fleischm.* subsp. *israelitica* (H. *Baumann & Künkele*) *G. Morschek & K. Morschek* alttürü "yahudi salebi", oysa Yahudi kelimesi TDK sözlüğünde *özel, isim* Hz. Musa'nın dinine bağlı olan kimse, Musevi, semitik olarak verilmektedir. Bunun yerine "İsrail salebi" denmesi coğrafı yer belirtmesi açısından daha doğru bir yaklaşım olabilirdi.

4. Sonuç ve Öneriler

Türkiye Bitkileri Listesi eseri, bitkilere Türkçe isim verme duygu ve düşüncesini barındırmakta, maalesef bilimsel yaklaşımın en önemli özelliği olan yöntem açısından gözle görülür kaygılar taşımaktadır. Metnin Orchidaceae familyası odaklı yapılan değerlendirmesi ve bazı hususlarda yapılan genel değerlendirmeye göre de kitabın hazırlanmasında yöntem açısından önemli eksikliklerin ve bilimsel olmayan yaklaşımların varlığı görülmüş, bu makale kapsamında da değerlendirme konusu yapılmıştır. Bu bağlamda sonuç ve önerilerimiz aşağıda sıralanmıştır:

- Eserin genelinde Türkçe kullanımı tutarlılığı maalesef olumsuzdur. Bunun en belirgin örnekleri kısaltmalardır. Türkçesi yazıldığı halde kullanılmayan kısaltmalar bulunmaktadır. Eserde; Türkçe bitki adlarına nasıl atıf yapılacağı açık bir şekilde belirtilmiş olup tüm Türkçe bitki adları için tek bir atıf örneği verilmiştir. Buna karşın, eserde kullanılan birçok bitkinin Türkçe adları diğer eserlerden atıf yapılmadan alınmıştır. Bu yazım şeklinden uzun yıllardan bu yana kullanılmakta olan Türkçe adlar için de bu esere atıf yapılması gibi bir sonuç çıkmaktadır. Bu durum etik bir soruna yol açabilecek bir yaklaşımdır. Bu duruma açıklık getirilmesi yararlı olacaktır.

- Bitki adları üzerine yapılan çalışmalar göstermektedir ki, bir bitkinin çok sayıda adı bulunmakta veya bir ad birçok bitkiye verilmektedir.

Yazarlar, söz konusu eserde her bitkiye tek bir Türkçe ad vermişlerdir. Bu adlara nasıl karar verdikleri, hangi yöntemle seçtikleri açık değildir. Söz konusu adlar için herhangi bir açıklama getirmemişlerdir. Türkçe adlar verilirken sadece birer ad esas alınmış ve diğerleri dikkate alınmamış olmasına karşın Latince adlarda hemen hemen tüm eş anlamlı adlar verilmiştir. Bu durum da açıklık getirilmesi gereken bir husustur. Ayrıca bir bitkinin çok fazla sayıda yerel adının olması da kültürel zenginliğimiz açısından kayda geçmesi gereken önemli bir husustur.

- Boisser'in yaptığı coğrafi sınıflandırmalara dayalı isimlendirmeler etnisiteye çevrilmiş izlenimi ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte Türkçede bitkilere geleneksel isim vermede etnisiteye dayalı bir isimlendirme yapılmamaktadır. Bu durum yabancı dillerde yapılan çalışmalarda rastlanan ve ülkemizde yaygınlık kazanmaya başlayan bir yaklaşımdır. Örneğin *Cirsium bulgaricum*'a "pomak kangalı" ismi verilmiştir. Bunun yerine Bulgaristan kangalı demek, coğrafi bir anlam taşıdığından daha doğru bir yaklaşım olabilir.

- Üretim yöntemleri anlaşılmayan Türkçe bitki adlarından bazı örneklerin yanlış olduğu yukarıda ayrıntılı olarak gösterilmiştir. Geçmişten bu yana bir bitkiye verilen adların çeşitliliği bu çalışmada görmezlikten gelinerek adeta Türkçe ad kullanımı kısırlaştırılmıştır. Türkçe ad kullanımında, dilbilimcilerin de desteğinin olması kaçınılmaz bir gerçektir. Dolayısıyla yazarların bu konularda açıklama yapması ve eserde kullanılan Türkçe bitki adlarını yukarıda belirttiğimiz hususları dikkate alarak tekrar gözden geçirip gerekli atıfları yapmaları, tartışma konusu olabilecek bazı isimleri de geri çekmeleri önerilmektedir.

- Türkiye Bitkileri Listesi'ni hazırlayan yazarlar ve destekleyen kurumlar Resimli Türkiye Florasını hazırladıklarını çeşitli ortamlarda beyan etmişlerdir (PARİS Toplantıları). Bu durum bir fırsat olarak değerlendirilmeli ve belirtilen hususlar dikkate alınarak Türkçe ad kullanımları ve bilimsel kaynaklardan yeterince yararlanılması ve kitap içindeki gösteriliş biçimleri dikkate alınmalıdır.

- Hazırlanması düşünülen Resimli Türkiye Florasının dilinin Türkçe olacağı belirtilmektedir. Bu durum Türkçe terim kullanımı açısından da bir fırsat olarak görülmelidir. Çünkü sistematikte kullanılan ve yaklaşık 2500 sözcük (Stern,1991; Harris ve Harris 2001) civarında olan terimlerin Türkçelerinin üretilmesi ve bir dil birliğinin oluşturulmasını sağlayacak, doğrudan ya da dolaylı bir şekilde bitkilerle çalışan tüm bilim çevrelerinin daha doğru bir şekilde ve aynı özellikler için aynı terim kullanmasının fırsatı yaratılmış olacaktır.

- Bilgi kaynaklarının kullanımına ilişkin başlık altında verilen odunsu bitkilerin yazımında ülkemiz orman ve fen fakülteleri ile ormancılık araştırma enstitülerinde odunsu bitkiler konusunda aktif bir şekilde çalışmalarını yürüten ve bilimsel yayınlar yapmış olan çok sayıda bilim insanından yararlanılması yukarıda belirtilen noksanlıkların daha az düzeyde olmasını sağlayabilirdi. Benzer durum otsu bitkiler için de geçerli olup makalenin konusu olmadığı için ayrıntıya girilmemiştir. Böylesine büyük boyutta ve ulusal düzeyde eserlerin yazılmasında, bu konuda uzman olan akademisyenlerin de bilimsel katkılarını koymaları, hem daha az hata içeren eserlerin yazılmasını, hem de yazılan eserlerin bilimsel düzeylerinin daha da yukarıya çekilmesini sağlayacaktır. Türkiye üniversitelerinde Fen ve Orman fakülteleri başta olmak üzere konuyla ilgili araştırmacı sayısı yaklaşık üçyüzün üzerindedir. Bu birikimin daha etkin kullanılma yolları mutlaka oluşturulmalıdır.

- Sonuç olarak, kitaba ilişkin bu ve gelecek olan benzeri eleştiriler, Türkiye Florasının daha doğru bir şekilde yazılmasına katkı sağlayacak olumlu eleştiriler olarak değerlendirilmelidir. Kitap; her ne kadar belirtilen eksiklikleri içerse de, Türkiye Florasının ortaya konmasında önemli bir kilometre taşı olacaktır ve önemli bir adımdır. Bitkilerin Türkçe adlandırmasına yönelik çaba göstermeye devam edilmelidir. Türkiye Bitkileri Listesi isimli eserde görev alan ve yazılacak Resimli Türkiye Florası'na katkı sağlayacak uzmanların sistematikte kullanılan 2500 temel terimin Türkçe karşılıklarının üretilmesi hem görevleri hem de Türkçeye gösterdikleri saygı gereğidir.

5. Kaynaklar

- Akçiçek, E. ve Ö. Vural, 2003. Kumalar Dağı (Afyon) ve çevresindeki bazı bitkilerin yöresel adları ve etnobotanik kullanımları. *Ot Sistematik Botanik Dergisi*. 10(2): 151-162.
- Akgül, G., 2009. Çıldır (Ardahan) ve çevresinde bulunan bazı doğal bitkilerin yerel adları ve etnobotanik özellikleri. *Ot Sistematik Botanik Dergisi*. 14(1): 75-88.
- Altundağ, E. and N. Özhatay, 2009. Local names of some useful plants from Iğdır Province (East Anatolia). *Journal of Pharmacy of Istanbul University*. 40: 101-115.
- Baytop, A, 1989. Bitkilerimizin Yerli Adları II. *Doğa Türk Botanik Dergisi*. 13(3): 329-336.

- Baytop, A., 1991. Tıbbi bitkilerimizin yerli adları hakkında. *Ziraat Mühendisliği*. 239: 25-26.
- Baytop, T., 1997: *Türkçe Bitki Adları Sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları:578, 2. baskı, ISBN: 975 – 16 – 0542 – 3, 512 sayfa.
- Bedevidian, A.K., 1936. *Illustrated Polyglottic Dictionary of Plant Names: In Latin, Arabic, Armenian, English, French, German, Italian and Turkish Languages, Including Economic, Medicinal, Poisonous and Ornamental Plants and Common Weeds*, Argus&Papazian Presses.
- Boissier, E. (1867-1884). *Flora Orientalis sive enumeratio plantarum in Oriente a Graecia et Aegypto ad Indiae fines hucusque observatarum*. Genevae et Basileae: apud H. Georg, Bibliopolam. V Cilt.
- Browicz, K. ve Zielinski, J. 1982. *Ulmus* L. Şu eserde: (ed.) Davis, P.H. Flora of Turkey and East Aegean Islands. Cilt 7: 645-647
- Coode, M.J.E., Cullen J. 1965. *Cupressus* L. Davis PH (ed.) Flora of Turkey and the East Aegean Islands, Vol. 1, pp. 76-78. Edinburgh; Edinburgh University Press.
- Davis, P.H. 1965-1988. *Flora of Turkey and East Aegean Islands*. 1-10. Cilt, Edinburgh.
- Debreczy, Z., Racz, I. 2012. *Conifers Around the World: Conifers of the Temperate Zones and Adjacent Regions*. DendroPress Cilt 1-2.
- Demir, D. 2003. Türkiye’de Doğal olarak yetişen İhlamur (*Tilia* L.) Taksonlarının Morfolojik ve Palinolojik Özellikleri. İ.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 178 s.
- Demiriz, H., 1993: *Türkiye Flora ve Vegetasyonu Bibliyografyası*. TÜBİTAK, Temel Bilimler Araştırma Grubu, TBAG-DPTÇ. Sek.1, 670 sayfa.
- Eckenwalder, JE. 2009. *Conifers of the World: The complete reference*. Timber Press, London.
- Eliçin, G., 1971. *Sözlük I Gymnospermae*. (Latince, Türkçe, Fransızca, İngilizce, Almanca) 44 sayfa, Küçük Boy Baskı.
- Eliçin, G., 1980. *Sözlük (Bitki Adları)*. İstanbul Ün. Orman Fak. 116 sayfa.
- Farjon, A. 2010. *A Handbook of the World's Conifers, V.1-2*. Brill Academic Publishers, Leiden-Boston.
- Güner, A., Özhatay, N., Ekim, T., Başer, K.H. C. 2000. *Flora of Turkey and East Aegean Islands*. 11.Cilt, Edinburgh
- Güner, A., Akyıldırım, B., Alkayış, M. F. Çingay B., Kanoglu, S.S., Özkan, A.M., Öztekin, M. ve Tuğ, G.N. (2012). Türkçe bitki adları. Şu eserde: Güner, A., aslan, S. Ekim, T. Vural, M. & Babaç, M.T. (edlr.). *Türkiye Bitkileri Listesi (Damarlı Bitkiler)*. Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi Yayınları Flora Dizisi 1 İstanbul.
- Harris, J.G., Harris, M.W., 2001. *Plant identification terminology: an illustrated glossary*. Spring Lake Publishing, ISBN:0-9640221-7-6.
- Kayacık, H. 1980. *Orman ve Park Ağaçlarının Özel Sitematiği, Cilt 1, Gymnospermae (Açık Tohumlular)*. İ.Ü. Orman Fakültesi Yayını No:2642/281.
- Kayacık, H., 1981. *Orman ve Park Ağaçlarının Özel Sitematiği, Cilt 2, Angiospermae (Kapalı Tohumlar)*. Bozak Matbaası, İstanbul.
- Kayacık, H. 1982. *Orman ve Park Ağaçlarının Özel Sitematiği*. III. Cilt. 4. Baskı. İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları 3013/321. İstanbul.
- Kreutz, C.A.J., (Çeviri ve katkı: Çolak, A.H.), 2009. *Özel Bölüm*. Türkiye Orkideleri, Editör; Çolak, A.H., sf: 55-841.
- Önler Z., 2004. XIV.-XV. Yüzyıl Tıp Metinlerinde Türkçe Bitki Adları, *Kebikeç*, Dosya: Anadolu’nun “Nebatat ve Hayvanatı” II. 273-301.
- Sarıbaş, M., 2006. *Bitki Adları Sözlüğü*. Türkiye Ormancular Derneği.
- Sevgi, O., 2012: Farkındalık Yaratma: “Yerli Ormancılık Terimleri” Çalışması. VII. Türk Dili Kurultayı 24-28 Eylül 2012, Ankara.
- Sevgi, E. ve Kızıllarlan, Ç., 2013: Bir İsim Çok Bitki - Mayasıl Otu. *Avrasya Terim Dergisi* 1(1): 17 - 29.
- Sezik, E., 1969: Muğla Civarında Salep Elde Edilen Bitkilerin Mahallî İsimleri. *İstanbul Ezc. Fak. Mec.* 5: 77 – 79.
- Simpson M.A., 2000. *Cassell's Latin Dictionary*. ISBN:0-8264-5378-3.
- Stearn, W.T. (1991). *Botanical Latin*. ISBN: 0-7153-8548-8.

Tayanç, Y., Çengel, B., Kandemir, G., Velioğlu, E. 2013. *Türkiye’de Yayılış Gösteren Göknar (Abies spp.) Populasyonlarının Genetik Çeşitliliği ve Filogenetik Sınıflandırması*. Orman Genel Müdürlüğü Orman Ağaçları ve Tohumları Islah Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü Yayınları No: 47.

Tecimen, H.B., Sevgi, O., Kara, Ö., Sevgi, E., Altundağ, E., Bolat, İ. 2010 Türkiye Salep Türlerinin Sorunları ve Öneriler. *Batı Akdeniz Ormanlık Araştırma Müdürlüğü Dergisi* Sayı 10, Cilt 2, ss: 1-30.

Tuzlacı, E., 2006: *Türkiye Bitkileri Sözlüğü (A Dictionary of Turkish Plants)*. Alfa Basım 363 sayfa.

Tuzlacı, E., 2011: *Türkiye Bitkileri Sözlüğü (A Dictionary of Turkish Plants)*. Alfa Basım, ISBN: 975 – 605 – 106 – 361 - 4, 1294 sayfa.

www.theplantlist.org

Yaltırık, F. 1988a. *Dendroloji Ders Kitabı I, Gymnospermae*. İ.Ü. Orman Fakültesi. Yayınları, Yayın No: 3443, OF Yayın No:386, istanbul.

Yaltırık, F. 1988b. *Dendroloji Ders Kitabı II Angiospermae (Kapalı Tohumlular) Bölüm I*. İ.Ü. Orman Fakültesi Yayını, İstanbul.

Yaltırık, F., Akkemik, Ü. 2011. *Türkiye’nin Doğal Gymnospermleri (Açık Tohumlular)*. T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı, Orman Genel Müdürlüğü, Duman Ofset, ISBN: 978-605-60143-1-4, Ankara.

Yıldırım Ş., 2004. Etnobotanik ve Türk Etnobotaniği, *Kebikeç*, Dosya: Anadolu’nun “Nebatat ve Hayvanatı”. 175-193.

Ek Çizelge 1: Eserde Orchidaceae familyasına verilen adlar⁴

ORCHIDACEAE	SALEPGİLLER
ANACAMPTIS L.C.M. Richard	SİVRİSALEP
<i>A. pyramidalis</i> (L.) L.C.M. Richard	sivrisalep
BARLIA Parl.	PATPATANAK
<i>B. robertiana</i> (Loisel.) Greuter	patpatanak
CEPHALANTHERA L.C.M. Richard	ÇAMÇİÇEĞİ
<i>C. damasonium</i> (Miller) Druce	ormankuşçuğu
<i>C. epipactoides</i> Fisch.& Mey.	ana çamçiçeği
<i>C. kotschyana</i> Renz & Taub.	koç salebi
<i>C. kurdica</i> Bornm. ex Kränzlin	kurtkuşçuğu
<i>C. longifolia</i> (L.) Fritsch	kuğu salebi
<i>C. rubra</i> (L.) L.C.M. Richard	çamçiçeği
<i>C. x schaberii</i> H. Baumann	melez çamçiçeği
<i>C. x schulzei</i> E.G. Camus	melez kuğu salebi
<i>C. x taubenheimii</i> H. Baumann.	melez ormankuşçuğu
COELOGLOSSUM Hartm.	KURBAĞASALEBİ
<i>C. viride</i> (L.) Hartm.	kurbağasalebi
CORALLORRHIZA Gagnebin	KURBAĞASALEBİ
<i>C. trifida</i> Chatel.	kurbağa salebi
DACTYLORHIZA Necker ex Nevski	BALKAYMAKSALEBİ
<i>D. x abantiana</i> H. Baumann & Künkele	abant balkaymağı
<i>D. aristata</i> (Fisch. ex Lindl.) Soó	kulaklı salep
<i>D. x balabaniana</i> H. Baumann	balaban salebi
<i>D. x bayburtiana</i> H. Baumann	bayburt balkaymağı
<i>D. x boluina</i> H. Baumann	bolu balkaymağı
<i>D. x breviceras</i> H. Baumann	melez balkaymağı
<i>D. euxina</i> (Nevski) H. Baumann & Künkele	laz salebi
<i>D. euxina</i> (Nevski) H. Baumann & Künkele subsp. <i>armeniaca</i> (Hedrén) Kreutz	çayırparmağı
<i>D. euxina</i> (Nevski) H. Baumann & Künkele subsp. <i>euxiana</i>	laz salebi
<i>D. euxina</i> (Nevski) H. Baumann & Künkele subsp. <i>euxiana</i> var. <i>euxina</i>	-
<i>D. euxina</i> (Nevski) H. Baumann & Künkele var. <i>markovitschii</i> (Soó) Renz & Taub.	-
<i>D. x gustavssonii</i> H. Baumann	bohçalı salep
<i>D. iberica</i> (Bieb. ex Willd.) Soó	kırım salebi
<i>D. incarnata</i> (L.) Soó	azsalep
<i>D. incarnata</i> (L.) Soó subsp. <i>cruenta</i> (O.F. Müll.) P.D. Sell	parmak salep
<i>D. incarnata</i> (L.) Soó subsp. <i>incarnata</i>	azsalep
<i>D. x kopdagiana</i> H. Baumann	kop balkaymağı
<i>D. maculata</i> (L.) Soó	benli balkaymak
<i>D. nieschbalkiorum</i> H. Baumann & Künkele	koca dudaklı
<i>D. x nevskii</i> H. Baumann & Künkele	mera salebi
<i>D. osmanica</i> (Klinge) P.F. Hunt & Summerh	osmanlı salebi
<i>D. osmanica</i> (Klinge) P.F. Hunt & Summerh var. <i>anatolica</i>	-
<i>D. osmanica</i> (Klinge) P.F. Hunt & Summerh var. <i>osmanica</i>	-
<i>D. x renzii</i> H. Baumann & Künkele	mahmuzlu salep
<i>D. x reziana</i> Renz & Taub.	rize balkaymağı
<i>D. romana</i> (Seb.) Soó	elçik
<i>D. romana</i> (Seb.) Soó subsp. <i>georgica</i> (Klinge) Soó ex Renz & Taub.	çamkökü
<i>D. romana</i> (Seb.) Soó subsp. <i>romana</i>	elçik
<i>D. saccifera</i> (Brongn.) Soó	keseli salep
<i>D. saccifera</i> (Brongn.) Soó subsp. <i>bithynica</i> (H. Baumann) Kreutz	öz balkaymak

⁴ Güner, A., Akyıldırım, B., Alkayış, M. F. Çingay B., Kanoğlu, S.S., Özkan, A.M., Öztekin, M. ve Tuğ, G.N. (2012). Türkçe bitki adları. Şu eserde: Güner, A., aslan, S. Ekim, T. Vural, M. & Babac, M.T. (edlr.). *Türkiye Bitkileri Listesi (Damarlı Bitkiler)*. Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi ve Flora Araştırmaları Derneği Yayını. İstanbul.

<i>D. saccifera</i> (Brongn.) Soó subsp. <i>saccifera</i>	keseli salep
<i>D. saccifera</i> (Brongn.) Soó subsp. <i>taurica</i> Kreutz.	kırım balkaymağı
<i>D. x sivasiana</i> H. Baumann & Künkele ex Renz & Taub.	sivas salebi
<i>D. umbrosa</i> (Kar. & Kir.) Nevski	gövdeli salep
<i>D. umbrosa</i> (Kar. & Kir.) Nevski var. <i>chuhensis</i> (Renz & Taub.) Kreutz.	-
<i>D. umbrosa</i> (Kar. & Kir.) Nevski var. <i>umbrosa</i>	-
<i>D. urvilleana</i> (Steudel) H. Baumann & Künkele	balkaymak
<i>D. urvilleana</i> (Steudel) H. Baumann & Künkele subsp. <i>ilgazica</i> (Kreutz) Kreutz	ilgaz salebi
<i>D. urvilleana</i> (Steudel) H. Baumann & Künkele subsp. <i>urvilleana</i>	balkaymak
<i>D. x vogatina</i> H. Baumann	temmuz salebi
X <i>DACTYLOGLOSSUM</i> P.F. Hunt & Summerh	YAMUKSALEP
x <i>D. ponticum</i> Kobl Müller	yamuk salep
EPIPACTIS Zinn	BİNDALLIÇİÇEĞİ
<i>E. storubens</i> (Hoffm.) Beser	albindallı
<i>E. condensata</i> Boiss. ex D.P. Young	dolubindallı
<i>E. belleborine</i> (L.) Crantz	bindallıçiçeği
<i>E. belleborine</i> (L.) Crantz subsp. <i>bithynica</i> (Robatsch) Kreutz	ulubindallı
<i>E. belleborine</i> (L.) Crantz subsp. <i>densifolia</i> (W. Hahn, Passin & Wegner) Kreutz	sıkbindallı
<i>E. belleborine</i> (L.) Crantz subsp. <i>belleborine</i>	bindallıçiçeği
<i>E. belleborine</i> (L.) Crantz subsp. <i>levantina</i> Kreutz, Óvári & Shifman	hatay bindallı
<i>E. microphylla</i> (Ehrh.) Swartz	minikbindallı
<i>E. palustris</i> (L.) Crantz	danakıranotu
<i>E. persica</i> ([Hausskn. ex]Soó) Nannfeldt	acem danakıranı
<i>E. pontica</i> Taub.	incebindallı
<i>E. x soguksuensis</i> Kreutz	melezbindallı
<i>E. tremolsii</i> C. Pau	türkbindallısı
<i>E. tremolsii</i> C. Pau subsp. <i>turcica</i> (Kreutz) Kreutz	-
<i>E. troodi</i> H. Lindberg	kıbrısbindallısı
<i>E. veratrifolia</i> Boiss. & Hohen.	ırazbindallı
EPIPOGIUM Gmelin ex Borkh.	CAZI SALEBİ
<i>E. aphyllum</i> Swartz	cazı salebi
GENNARIA Parl	İKİSALEP
<i>G. diphylla</i> (Link.) Parl	ikisalep
GOODYERA R.Br.	YERSALEBİ
<i>G. repens</i> (L.) R.Br.	yersalebi
GYMNADENIA R.Br.	BAŞAKSALEBİ
<i>G. conopsea</i> (L.) R.Br.	başaksalebi
HIMANTOGLOSSUM W.D.Koch	KEŞKEŞÇİÇEĞİ
<i>H. affine</i> (Boiss.) Schlechter	keşkeşçiçeği
<i>H. caprinum</i> (Bieb.) Sprengel	kayışlı keşkeş
<i>H. comperianum</i> (Steven) P. Delforge	meşe salebi
<i>H. montis-tauri</i> Kreutz & W. Lüders	toros keşkeşi
LIMODORUM Boehmer	SAÇUZATAN
<i>L. abortivum</i> (L.) Swartz	saçuzatan
<i>L. abortivum</i> (L.) Swartz var. <i>abortivum</i>	-
<i>L. abortivum</i> (L.) Swartz var. <i>rubrum</i> Sundermann ex Kreutz	-
LISTERA R.Br.	PİSİPİSİSALEBİ
<i>L. cordata</i> (L.) R.Br.	pisipisi salebi
<i>L. ovata</i> (L.) R.Br.	çalı salebi
NEOTINEA Reichb. fil.	BENLİÇAMSALEBİ
<i>N. maculata</i> (Desf.) Stearn	benli çam salebi
NEOTTIA Guettard	ASALAKSALEP
<i>N. nidus-avis</i> (L.) L.C.M. Richard	asalak salep
OPHRYSL.	ARİSALEBİ
<i>O. x adelphica</i> Renz & Taub.	aba salebi
<i>O. amanensis</i> (E. Nelson ex Renz & Taub.) P. Delforge	hatay salebi
<i>O. amanensis</i> (E. Nelson ex Renz & Taub.) P. Delforge subsp. <i>amanensis</i>	hatay salebi
<i>O. amanensis</i> (E. Nelson ex Renz & Taub.) P. Delforge subsp. <i>antalyensis</i> (Kreutz &	kazankara

Seckel) Kreutz	
<i>O. amanensis</i> (E. Nelson ex Renz & Taub.) P. Delforge subsp. iceliensis (Kreutz & Seckel) Kreutz	içel salebi
<i>O. apijera</i> Hudson	arı salebi
<i>O. aramaeorum</i> P. Delforge	meşe salebi
<i>O. argolica</i> H. Fleischm.	beyaz salep
<i>O. argolica</i> Fleischm. subsp. lesbis (Gözl & H.R. Reinhard) H.A. Pedersen & Faurh	beyaz salep
<i>O. argolica</i> Fleischm. subsp. lucis (Kalteisen & H.R. Reinhard) H.A. Pedersen & Faurh	rodos salebi
<i>O. blitopertha</i> Paulus & Gack	kör salep
<i>O. bombyliflora</i> Link	bombus salebi
<i>O. bornmuelleri</i> M. Schulze	ebem salebi
<i>O. bornmuelleri</i> M. Schulze ex Bornm. subsp. <i>bornmuelleri</i>	ebem salebi
<i>O. bornmuelleri</i> M. Schulze ex Bornm. subsp. <i>carduchorum</i> Renz & Taub.	öküz salebi
<i>O. bornmuelleri</i> M. Schulze ex Bornm. subsp. <i>ziyaretian</i> (Kreutz & Ruedi Peter) Kreutz	ziyaret salebi
<i>O. candica</i> (E. Nelson ex Soó) H. Baumann & Künkele	cilalı salep
<i>O. candica</i> (E. Nelson ex Soó) H. Baumann & Künkele <i>candica</i>	cilalı salep
<i>O. candica</i> (E. Nelson ex Soó) H. Baumann & Künkele <i>minoia</i> C. Alibertis & A. Alibertis	hörgüç salebi
<i>O. x carica</i> H. Baumann & Künkele	yetim salebi
<i>O. cilicica</i> Schlechter	tülekdokuyan
<i>O. cinereophila</i> Paulus & Gack	kıbrıs salebi
<i>O. climasis</i> Heimeier & Perschke	kemer salebi
<i>O. episcopalis</i> Poir.	papaz salebi
<i>O. ferrum-equinum</i> Desf.	nallı salep
<i>O. fusca</i> Link	kedigözü
<i>O. fusca</i> Link subsp. <i>fusca</i>	kedigözü
<i>O. fusca</i> Link subsp. <i>lencadica</i>	yanık kedigözü
<i>O. fusca</i> Link subsp. <i>persephona</i> (Paulus) Kreutz	buğday salebi
<i>O. heldreichii</i> Schltr.	alaca salep
<i>O. heldreichii</i> Schltr. subsp. <i>calypsus</i> (M. Hirth & H. Spaeth) Kreutz	alaca salep
<i>O. hittitica</i> Kreutz & R. Peter	eti kazankarası
<i>O. gottfriediana</i> Renz subsp. <i>elegans</i> Renz	
<i>O. holoserica</i> (Burm. fil.) Greuter	deşdiye salebi
<i>O. holoserica</i> (Burm. fil.) Greuter subsp. <i>heterochila</i> Renz & Taub.	deşdiye salebi
<i>O. holoserica</i> (Burm. fil.) Greuter subsp. <i>toroslaria</i> Kreutz	torosdeşdiyesi
<i>O. holoserica</i> (Burm. fil.) Greuter subsp. <i>vanbruggeniana</i> J. Essink, L. Essink & Kreutz	atnalı salebi
<i>O. x inceburunensis</i> Kreutz	inceburun salebi
<i>O. iricolor</i> Desf.	alkım salebi
<i>O. isaura</i> Renz & Taub.	ablmut
<i>O. x kalteiseniana</i> B. Baumann & H. Baumann	melez salep
<i>O. konyana</i> Kreutz & Ruedi Peter	konya salebi
<i>O. kreutzii</i> W. Hahn, R. Wegener & J. Mast	alçı salebi
<i>O. x kulbensis</i> Kreutz	kulp salebi
<i>O. levantina</i> Gözl & H.R. Reinhard	arapkazankarası
<i>O. levantina</i> Gözl & H.R. Reinhard subsp. <i>grandiflora</i> (H. Fleischm & Soó) Kreutz	kocakazankara
<i>O. levantina</i> Gözl & H.R. Reinhard subsp. <i>levantina</i>	arapkazankarası
<i>O. x liceana</i> Renz & Taub.	lice salebi
<i>O. lutea</i> Cav.	sarı salep
<i>O. lutea</i> Cav. subsp. <i>minor</i> (Guss.) O. & E. Danesch	sarı salep
<i>O. lycia</i> Renz & Taub.	likya salebi
<i>O. lyciensis</i> Paulus, Gügel, D. Rucker & U. Rückbr	çalı salebi
<i>O. x lydia</i> H. Baumann & Künkele	selçuk salebi
<i>O. x macrostachys</i> Renz & Taub.	koca salep
<i>O. mammosa</i> Desf.	kedikulağı
<i>O. mammosa</i> Desf. subsp. <i>leucophthalma</i> (Devillers-Tersch & Devillers) Kreutz	akkedikulağı
<i>O. mammosa</i> Desf. subsp. <i>mammosa</i>	kedikulağı

<i>O. mammosa</i> Desf. subsp <i>posteria</i> B. Baumann & H. Baumann	toros salebi
<i>O. x notabilis</i> Renz & Taub.	derviş salebi
<i>O. oblita</i> Kreutz, Gügel & W. Hahn	yitik salebi
<i>O. oestrifera</i> M.B.	sinek salebi
<i>O. oestrifera</i> M.B. subsp <i>akcakarae</i> Kreutz	akkara salebi
<i>O. oestrifera</i> M.B. subsp <i>akcaliensis</i> Perschke	akçalı salebi
<i>O. oestrifera</i> M.B. subsp <i>bremifera</i> (Steven) K. Richt	kısayörgüç
<i>O. oestrifera</i> M.B. subsp <i>hygrophila</i> (Gügel, Kreutz, D. Rückbr & U. Rückbr Kreutz	suluakkara
<i>O. oestrifera</i> M.B. subsp <i>karadenizensis</i> (M. Schönfelder & H. Schönfelder) Kreutz	hırçın salep
<i>O. oestrifera</i> M.B. subsp <i>minutiflora</i> J. Essink, L. Essink, Gügel, Kreutz & Zaiss	kale salep
<i>O. oestrifera</i> M.B. subsp <i>minutula</i> (Gölz & H.R. Reinhard) Kreutz	ada salebi
<i>O. oestrifera</i> M.B. subsp <i>oestrifera</i>	sinek salebi
<i>O. omegajifera</i> Fleischm.	geyik salebi
<i>O. omegajifera</i> Fleischm. subsp. <i>israelitica</i> (H. Baumann & Künkele) G. Morschek & K. Morschek	yahudi salebi
<i>O. omegajifera</i> Fleischm. subsp. <i>omegajifera</i>	geyik salebi
<i>O. x perspicus</i> Renz & Taub.	çelebi salebi
<i>O. phaseliana</i> D. Rückbrodt & U. Rückbrodt	faselis salebi
<i>O. phrygia</i> Fleischm & Bornm	yunus salebi
<i>O. reinholdii</i> Spruner ex Fleischm.	akgöz salebi
<i>O. reinholdii</i> Spruner ex Fleischm. subsp. <i>antiochiana</i> (H. Baumann & Künkele) H. Baumann & R. Lorenz	yoz salebi
<i>O. reinholdii</i> Spruner ex Fleischm. subsp. <i>leucotaenia</i> Renz & Taub.	akablamut
<i>O. reinholdii</i> Spruner ex Fleischm. subsp. <i>reinholdii</i>	akgöz salebi
<i>O. reinholdii</i> Spruner ex Fleischm. subsp. <i>strausii</i> (Fleischm. & Bornm.) Nelson	sidikli salep
<i>O. schulzei</i> Bornm.& Fleischm.	dağ ablamutu
<i>O. x sivana</i> H. Baumann & Künkele	söke salebi
<i>O. x skopelii</i> Renz	maçkakazankarası
<i>O. speculum</i> Link	ayna salebi
<i>O. speculum</i> Link subsp. <i>regis-ferdinandii</i> (Acht & Kellerer ex Renz) Soó	saka salebi
<i>O. speculum</i> Link subsp. <i>speculum</i>	ayna salebi
<i>O. sphegodes</i> Miller	tavşan salebi
<i>O. sphegodes</i> Miller subsp. <i>catalcana</i> Kreutz	tavşan salebi
<i>O. sphegodes</i> Miller subsp. <i>caucasica</i> (Woronow ex Grossheim) Soó	kaf ablamutu
<i>O. sphegodes</i> Miller subsp. <i>berae</i> (M. Hirth & H. Spaeth) Kreutz	umacı salebi
<i>O. tentbredinifera</i> Willd.	böcek salebi
<i>O. transhyrcana</i> Czerniak	uslu salep
<i>O. transhyrcana</i> Czerniak subsp. <i>monterdeana</i> (B. Baumann & H. Baumann) Kreutz	hazar salebi
<i>O. transhyrcana</i> Czerniak subsp. <i>paphlagonica</i> Kreutz	uslu salep
<i>O. tremoris</i> Gämperle & Gölz	ok salebi
<i>O. ulupinara</i> W. Hahn Passin & Wegener	ulupınar salebi
<i>O. umbilicata</i> Desf.	göbekli salep
<i>O. umbilicata</i> Desf. subsp. <i>attica</i> (Boiss & Orph.) J.J. Wood	köseğöbekli
<i>O. umbilicata</i> Desf. subsp. <i>bucephala</i> (Gölz & H.R. Reinhard) Biel	başgöbekli salep
<i>O. umbilicata</i> Desf. subsp. <i>calycadniensis</i> Perschke	taşgöbekli salep
<i>O. umbilicata</i> Desf. subsp. <i>kbuzestanica</i> Renz & Taub.	acem salebi
<i>O. umbilicata</i> Desf. subsp. <i>lapethica</i> (Gölz & H.R. Reinhard) Faurh.	kıbrısöbeklisi
<i>O. umbilicata</i> Desf. subsp. <i>latakiana</i> (M. Schönfelder & H. Schönfelder) Faurh.	körpe salep
<i>O. umbilicata</i> Desf. subsp. <i>umbilicata</i>	göbekli salep
<i>O. urteae</i> Paulus.	saman salep
<i>O. x vetula</i> Risso	asi salep
ORCHIS. L.	SALEP
<i>O. anatolica</i> Boiss.	dildamak
<i>O. x angusticus</i> French	toramantoslak
<i>O. anthropophora</i> (L.) All.	kukla salebi
<i>O. x callantha</i> Renz & Taub.	solmazselefi
<i>O. collina</i> Banks & Sol.	tepe salabi
<i>O. coriophora</i> L.	pirinççeği

<i>O. coriophora</i> L. subsp. <i>coriophora</i>	pirinççeği
<i>O. coriophora</i> L. subsp. <i>fragrans</i> (Pollini) K. Richt	kokar pirinççeği
<i>O. x debeauxii</i> E.G. Camus	melezdilçik
<i>O. x fitzii</i> Hautzinger	damartartık
<i>O. gennari</i> Rchb	-
<i>O. gennari</i> Rchb subsp <i>X kusadasiensis</i> B. Baumann & H. Baumann	kuşadası salebi
<i>O. italica</i> Poiret.	teketasağı
<i>O. x kallithea</i> Klein	ıraz salebi
<i>O. lactea</i> Poiret	albenli
<i>O. laxiflora</i> Lam.	salep sümbülü
<i>O. laxiflora</i> ssp. <i>dielsiana</i> Soó	horanta salebi
<i>O. laxiflora</i> ssp. <i>dinsmorei</i> (Schltr) Kteutz	nur salebi
<i>O. laxiflora</i> Lam. <i>laxiflora</i>	salep sümbülü
<i>O. x mackaensis</i> Kreutz	maçka salebi
<i>O. mascula</i> L.	er salebi
<i>O. mascula</i> L. subsp. <i>longicalcarata</i> Akhalk, H. Baumann, R. Lorenz, Mosul & Ruedi	er salebi
<i>O. mascula</i> (L.) L. subsp. <i>pinetorum</i> (Boiss. & Kotschy) G. Camus	çam salebi
<i>O. militaris</i> L.	asker salebi
<i>O. militaris</i> L. subsp. <i>militaris</i> L.	asker salebi
<i>O. militaris</i> L. subsp. <i>stevenii</i> (Rchb.f.) B. Baumann, R. Lorenz, & Ruedi Peter	gürbüz salep
<i>O. morio</i> L.	gelincik salebi
<i>O. morio</i> L. subsp. <i>caucasica</i> (K. Koch) E.G. Camus, P. Bergon & A. Camus	kaf salebi
<i>O. morio</i> L. subsp. <i>longicornu</i> (Poir) Kreutz	boynuzlu salep
<i>O. morio</i> L. subsp. <i>morio</i>	gelincik salebi
<i>O. morio</i> L. subsp. <i>picta</i> (Loisel.) K. Richter	boyalı salep
<i>O. morio</i> L. subsp. <i>syriaca</i> Camus et al.	arap salebi
<i>O. pallens</i> L.	solgun salep
<i>O. palustris</i> Jacq.	çayır salebi
<i>O. palustris</i> Jacq. subsp. <i>elegans</i> (Heuff) Soó	nazlı salep
<i>O. palustris</i> Jacq. subsp. <i>palustris</i>	çayır salebi
<i>O. palustris</i> Jacq. subsp. <i>robusta</i> (T. Stephenson) Kreutz	bataklık salebi
<i>O. papilionacea</i> L.	dilçik
<i>O. papilionacea</i> L. subsp. <i>messenica</i> (Renz) Kreutz	dil kırık
<i>O. papilionacea</i> L. subsp. <i>palaestina</i> (Renz) Kreutz	dil çiçek
<i>O. papilionacea</i> L. subsp. <i>papilionacea</i>	dilçik
<i>O. papilionacea</i> L. subsp. <i>schirvanica</i> (Woronow) Soó	dil baz
<i>O. pauciflora</i> Ten.	seyrek salep
<i>O. provincialis</i> Balbis ex DC.	katrancık
<i>O. punctulata</i> Steven ex Lindley	selef
<i>O. purpurea</i> Hudson	hasancık
<i>O. purpurea</i> Hudson subsp. <i>caucasica</i> (Regel) B. Baumann, H. Baumann, R. Lorenz, & Ruedi Peter	tukuk salebi
<i>O. purpurea</i> Hudson subsp. <i>purpurea</i>	hasancık
<i>O. quadripunctata</i> Cyr. ex Ten.	zar salebi
<i>O. sancta</i> L.	püren salebi
<i>O. sezickiana</i> B. & H. Baumann	sezik salebi
<i>O. simia</i> Lam.	salep püskülü
<i>O. spitzelii</i> Sauter ex W. Koch	dağ salebi
<i>O. x timbalii</i> Velen	akdoldurma
<i>O. x transcucasica</i> B. Baumann, H. Baumann, R. Lorenz, & Ruedi Peter	hidrelleçiği
<i>O. tridentata</i> Scop.	katranalacası
<i>O. ustulata</i> L.	benli salep
<i>O. x wulfiana</i> Soó	kıvalı salep
<i>O. x wulfiana</i> Soó nothosubsp <i>wulfiana</i>	kıvalı salep
<i>O. x wulfiana</i> Soó nothosubsp <i>suckowii</i> (Kümpel) B. Baumann	kızılkıvalı salep
X ORCHISERAPIAS	SAĞIRSALEBİ
X <i>O. anatolica</i> Renz & Taub.	sağır salebi
PLATANThERA L.C.M. Richard	SÜMBÜLSALEBİ

<i>P. bifolia</i> (L.) L.C.M. Richard.	guguk salebi
<i>P. chlorantha</i> (Custer) Reichb.	çarpık saleb
<i>P. holmboei</i> H. Lindberg	sümbül salebi
<i>P. × hybrida</i> Brügger,	tez sümbülsalebi
SERAPIASL.	SAĞIRKULAĞI
<i>S. bergonii</i> E.G. Camus	ince sağirkulağı
<i>S. cordigera</i> L.	iri sağirkulağı
<i>S. cordigera</i> L. subsp. <i>cordigera</i>	iri sağirkulağı
<i>S. × halacsyana</i> Soó	deve sağirkulağı
<i>S. orientalis</i> (Greuter) H. Baumann & Künküle	dillikulak
<i>S. orientalis</i> (Greuter) H. Baumann & Künküle subsp <i>levantina</i> (H. Baumann & Künküle) Kreutz	kızıldilli
<i>S. orientalis</i> (Greuter) H. Baumann & Künküle subsp <i>orientalis</i>	dillikulak
<i>S. politisii</i> Renz.	bodur sağirkulağı
<i>S. vomeracea</i> Briq.	sağirkulağı
X SERAPICAMPTIS Godfery	SİVRİKULAK
X <i>S. anatolica</i> Renz & Taub. J.M.H. Shaw.	sivrikulak
SPIRANTHES L.C.M. Richard	İNCE SALEP
<i>S. aestivalis</i> (Poir) Rich.	güz salebi
<i>S. spiralis</i> (L.)Chevall.	inci salebi
STEVENIELLA Schlechter	TAKKELİ SALEP
<i>Steveniella satyriodes</i> (Sprengel) Schlechter	takkeli salep
TRAUNSTEINERA Reichb.	YAYLASALEBİ
<i>T. globosa</i> Rchb.	top salep
<i>T. sphaerica</i> (Bieb.) Schlechter	yayla salebi

Ek Çizelge 2: Türkiye Saleplerinin Bitkibilim ve Halkbilim Adlandırmaları (Tecimen ve Ark., 2010)

Bitkibilim'deki İsmi ⁵	Halkbilim'indeki İsmi	Kullanıldığı Bölge	Kaynak
<i>Barlia robertiana</i> (Loisel.) Greuter	Aykulağı	Muğla	2
	Keksek Çiçeği	Muğla	2
	Patpatan, Patpatanak veya Patpatınak	Muğla	2
<i>Orchis anatolica</i> Boiss.	Diliçikık veya Diliçikırık	Milâs Cıvanı	1
	Gelincik	Yerkesik ve Eskişehir	1
	Dildamak	Muğla ve Göktepe	1
	Damartartık veya Damâtaâtık	Muğla ve Göktepe	1
	Gelincik	Muğla	2
	Katırtırnağı	Muğla	2
	Anadolu salep otu, Damartartık, Dildamak, Diliçikık, Diliçikırık, Tespih salebi, Yayla salebş		3
<i>Orchis morio</i> L.	Gelincik	Milâs ve Eskişehir, Muğla	1, 2
<i>Orchis tridentata</i> Scop.	Tavşantopuğu	Milâs, Muğla ve Yerkesik	1, 2,3
	Sümbül	Bartın	2
	Beyaz Dağ Salebi		3
<i>Orchis italica</i> Poir.	Tavşantopuğu	Muğla, Milâs, Yerkesik, Datça	1, 2,3
	Topanbaş	Datça, Muğla	1, 2,3
	Tavşantopu	Muğla	2
<i>Orchis simia</i> Lam.	Tavşantopuğu	Muğla, Milâs, Yerkesik, Datça	1, 2,3
	Topanbaş	Datça	1, 2
	Topbaş		3
	Solmazsoluk	Kazıklı Köyü	1, 2
	Püsküllü	Çiftlik Köyü	1, 2,3
<i>Orchis pinetorum</i> Boiss. et Kotschy	Gelincik	Muğla	1
<i>Orchis provincialis</i> var. <i>pauciflora</i> Lindl	Gelincik	Muğla	1
<i>Orchis sancta</i> L.	Pirinç Çiçeği	Milâs, Muğla	1, 2
	Pürin Çiçeği	Milâs, Muğla	1, 2
<i>Orchis romana</i> Seb. et Maur.	Çamkökü	Muğla	1
<i>Orchis coriophora</i> L.	Çem Salepi	Kahramanmaraş-Andırın	2,3
	Su Salepi	Antalya	2
	Sümbül	Bartın	2
<i>Orchis mascula</i> (L.) L. subsp. <i>pinetorum</i> (Boiss.&Kotschy) G. Camus	Gelincik	Muğla	2
	Sümbül	Bartın	2
<i>Orchis palustris</i> Jacq.	Nergiz	Ağrı	2
	Çayır salebi	İstanbul	3
<i>Orchis papilionacea</i> L. var. <i>papilionacea</i>	Dildamak	Muğla	2
	Katırtırnağı	Muğla	2
	Teketaşığı	Muğla	2
<i>Orchis purpurea</i> Hudson	Hasancık	İstanbul	2
	Hidrellez Çiçeği	İstanbul	2
	Sümbül	Bartın	2
	Tukuk Çiçeği	İstanbul	2
<i>Orchis spitzelii</i> Sauter ex W. Koch	Dağ salebi		3
<i>Anacamptis pyramidalis</i> (L.) L.C. Rich.	Peynir Çiçeği	Milâs	1
	Peynirçik	Milâs	1
	Yoğurtçuk	Milâs	1
	Tavşan otu	Muğla	2

⁵) Çalışmalardaki özgün isimler kullanılmıştır. Adlandırmalarda daha sonra yapılan değişiklikler dikkate alınmamıştır.

<i>Himantoglossum longibracteatum</i> (Biv.) Schlecth	Ayı Kulağı	Milâs	1
	Keşkek Çiçeği	Kazıklı Köyü	1
	Patpatan veya Patpatınak	Milâs	1
<i>Serapias laxiflora</i> Chaub. ve <i>S. vomeracea</i> Brig.	Katırtırnağı	Milâs	1
	Sığırkulağı	Milâs – Ören Köyleri	1
<i>Ophrys fuciflora</i> (Cr.) Moench., <i>O. fusca</i> Link., <i>O. mammosa</i> Desf., <i>O. cornuta</i> ssp. <i>orientalis</i> Renz., <i>O. ferrum-equinum</i> Desf., <i>O. bombyliflora</i> Link., <i>O. lutea</i> var. <i>minor</i> Parl., <i>O. speculum</i> Link	Kedigözü	Milâs, Muğla, Yerkesik	1
	Pisipisi	Bozyer Köyü	1
	Tülekdukuyan	İlmin Köyü	1
<i>Ophrys ferrum-equinum</i> Desf.	Kazankarası	Kazıklı Köyü	1, 2
<i>Ophrys argolica</i> H. Fleischmann	Beyaz Salep	Antalya	2
<i>Ophrys</i> sp.	Kedigözü, Pisipisi, Tülekdukuyan, Kazankarası, Keditırnağı	Muğla	2, 3
<i>Ophrys holoserica</i> Burm. fil.	Deşdiye salebi, Şaknalı salep		3
<i>Ophrys iricolor</i> Desf.	Kedigözü	Muğla	2
<i>Ophrys lutea</i> subsp. <i>minor</i> (Guss.) O. & E. Danesch	Teketaşağı	Muğla	2
<i>Ophrys mammosa</i> Desf.	Arı Çiçeği	Bartın	2
	Kedigözü	Denizli	2
	Kedikulağı	Denizli	2
<i>Ophrys oestriifera</i> Bieb. subsp. <i>oestriifera</i> , <i>Ophrys sphegodes</i> Miller	Arı Çiçeği	Bartın	2
<i>Ophrys umbilicata</i> Desf.	Arı Çiçeği	Bartın	2
	Koyungözü	Muğla	
	Teketaşağı	Muğla	
<i>Dactylorhiza iberica</i> (Bieb. ex Willd.) Soó	Salep otu	Doğu Anadolu	3
<i>Dactylorhiza osmanica</i> Kl.	Çem salebi, Öz salebi		3
<i>Dactylorhiza romana</i> Seb.	Çamköklü	Muğla	2
	Çam kökü, Elçik	Bursa-Armutlu	3
<i>Dactylorhiza romana</i> (Seb.) Soó subsp. <i>romana</i>	Elçik	Bursa	2
<i>Dactylorhiza umbrosa</i> (Kar. & Kir.) Nevski	Salep otu	Doğu Anadolu	3

Kaynaklar: 1: SEZİK 1969; 2: TUZLACI 2006, 3; BAYTOP 1997.